

**“Hududgazta’mint” акциядорлик жамиятидаги газ тўлдириш
станциялари ва шохобчалари ходимлари учун
техник хавфсизлиги бўйича бўйича
ЎҚУВ ДАСТУРИ**

1. Ўзбекистон Республикасининг 57-сонли “Хавфли ишлаб чиқариш объектларининг саноат хавфсизлиги тўғрисида” ги Қонуни қачон қабул қилинган?

Жавоби: Ўзбекистон Республикасининг 57-сонли “Хавфли ишлаб чиқариш объектларининг саноат хавфсизлиги тўғрисида” ги Қонуни 2006 йил 28 сентябрда қабул қилинган.

2. Саноат хавфсизлиги деганда нимани тушунасиз?

Жавоби: Хавфли ишлаб чиқариш объектларидаги авариялар ва нохуш ҳодисаларни ҳамда уларнинг оқибатларидан шахс ва жамиятнинг ҳаётий муҳим манфаатлари ҳимояланганлиги ҳолати.

3. Хавфли ишлаб чиқариш объектлари неча турга бўлинади?

Жавоби: З турга бўлинади.

4. Хавфли ишлаб чиқариш объектларда содир бўлган авариялар қайси техник хужжат асосида текширилади?

Жавоби: “Саноатгеоконтехназорат” Давлат инспекцияси бошлигининг 2014 йил 9-январдаги 5-сонли буйруғининг иловаси Хавфли ишлаб чиқариш объектларидаги аварияларни техник жиҳатдан текшириш тартиби тўғрисидаги низомга асосан текширилади.

5. Қандай ишлар газ хавфли ишлар ҳисобланади?

Жавоби: Газланган хонада, ҳажмда ишлаш ёки газ чиқиш ҳолати билан боғлиқ бўлган ишлар хавфли ҳисобланади.

6. Н-1 нима учун тўлдирилади?

Жавоби: Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса натижасида ходимнинг меҳнат қобилияти камида бир кунга йўқотилса ёки тиббий хуносага мувофиқ

енгилроқ бошқа ишга ўтиши зарур бўлса, Н-1 шаклидаги далолатнома билан расмийлаштирилади.

7. Навбатдан ташқари йўриқнома қачон ўтказилади?

Жавоби: Ишчи-хизматчиларни навбатдан ташқари йўриқномадан ўтказиш технологик жараёнлар ўзгарганда, янги ускуна ва дастгоҳларга ишга ўтишда, техника хавфсизлиги бўйича янги қоида ва йўриқномалар чиққанда, ишчилар томонидан меҳнат муҳофазаси қоидалари бузилганда, ишлаб чиқаришда бирон-бир баҳтсиз ҳодиса рўй берганда, ишчиларнинг меҳнат муҳофазаси бўйича гувоҳноманинг 1-талон йиртиб олинганда ёки назорат қилувчи ташкилот талаби бўйича ўтказилиши мумкин.

8. Ишлаб чиқаришдаги қандай баҳтсиз ҳодисалар текширилмайди.

Жавоби: Табиий ўлим, ўзини ўзи ўлдириш, жабрланувчининг ўз саломатлигига қасдан шикаст етказиши, шунингдек, жабрланувчининг жиноят содир қилиш чоғида шикастланиши ҳолатлари (суд-тиббий экспертиза хulosаси ёки тергов органларининг маълумотларига кўра) текширилмайди ва ҳисобга олинмайди.

9. Қандай ҳолатларда ўлчаш воситаларидан (манометр) фойдаланиш мумкин эмас.

Жавоби: Тамғаси бўлмаган, текшириш муддати ўтиб кетган, шикастланган ёки ўчирилганда шкалавининг кўрсаткичи 10% гача хатолик кўрсатган ўлчаш воситаларидан фойдаланиш мумкин эмас.

10. Аварияларнинг олдини олиш ва бартараф этиш режаси бўйича амалий машғулотлар ўтказиш муддатлари.

Жавоби: Аварияларнинг олдини олиш ва бартараф этиш режаси бўйича ҳар бир бригада учун режадаги мавзуга оид — ҳар олти ойда камида бир маротаба;

турли ташкилотларнинг тегишли хизматлари билан биргаликда ишлаш режалари бўйича — йилига камида бир маротаба.

11. Электр токи таъсирига тушган инсонга биринчи тез ёрдам қўрсатиш белгиланган тартибини айтиб беринг?

Жавоби: Кўпинча ток урганда одам организмида қўйидаги ҳолатлар кузатилади: беихтиёр равишда мушакларнинг титраши ва қисқариши, бу эса электр ток ўтказгичини қўли билан беихтиёр маҳкам ушлаб олишига ва оқибатда жабрланувчини ажратиб олишни иложи бўлмайди. Шунинг учун агарда жабрланувчи электр токи ўтказгичига, ток ўтиб турган қисмга «ёпишиб» қолган бўлса, зудлик билан электр токи оқимини тўхтатиш керак.

қўйидаги йўллар билан электр токини тўхтатиш мумкин:

жабрланувчи қурилма ёки электр ўтказгичга ёпишиб қолган қурилма ёки электр асбобини токдан узиб қўйиш ва бунда жабрланувчи йиқилиб тушмаслиги чораларини кўриш;

агар токни ўчиргич қисми узоқда ёки токдан узиш қўп вақтни талаб этадиган бўлса, тезлик билан жабрланувчини ердан ажратиб олиш керак. Бунда жабрланувчини йиқилиб тушмаслиги чораларини кўриш керак. Ердан ажратиш қўйидагича эҳтиёткорлик билан амалга оширилади;

электр қурилмани жабрланувчи «ушлаб – ёпишиб» қолган қисмини токдан ўчириш ёки узиш керак, бунда жабрланувчини йиқилиб тушмаслиги ёки хавфсиз йиқилиши чорасини кўриш керак;

агар токни узиб қўйишни иложи бўлмаса ёки бунга қўп вақт кетадиган бўлса, у холда жабрланувчини ердан ажратиш чораларини кўриш керак. Бунинг учун қўйидаги эҳтиёт чораларини кўриш керак: жабрланувчини хавфсиз йиқилишини таъминлаш; жабрланувчини ток ўтаётганда ердан ажратиш учун қуруқ ёғоч, қуруқ арқон, қуруқ кийим, ток ўтмайдиган қуруқ жисмдан фойдаланиш мумкин. Металл ёки хўл, нам бўлган нарсалардан фойдаланиш тақиқланади. Оёқ кийимни ҳам ушлаб бўлмайди, чунки оёқ кийим хўл бўлиши ёки михли бўлиши мумкин. Агар жабрланувчини гавдасини ушлаш керак бўлса, у холда резина қўлқоп ва резина калиш кийиш керак. Жабрланувчи устига резина, плаши ёки бирорта қуруқ мато ташланади. Қуруқ тахта устида ёки кийимлар тўплами устига туриб олиш керак. Бир қўлда ушлаш керак. Ток бор майдонда бир оёқлаб туриш керак. Кучланиш кам бўлган электр ўтказгичларни аввал биттасини, сўнгра иккинчисини навбат билан узиш керак. Узаётганда ниҳоятда эҳтиёткорлик билан ҳаракат қилиш керак. Ток ўтаётган симга тегиб кетмаслик, электр токи бор қурилма ва жисмларга ногаҳон тегиб кетмаслик чораларини кўриш, резина калиш ва резина қўлқоп кийган холда ишлаш керак.

Биринчи ёрдам қўрсатилиши жабрланувчининг аҳволига қараб белгиланади;

жабрланувчи хушида бўлса, лекин ток таъсирида анча вақт бўлган бўлса, у холда яқин бўлган тиббиёт масканига жўнатиш керак. Аҳволи оғир бўлса, дарҳол «Тез ёрдам» ни чақириш керак;

жабрланувчи бехуш бўлса, ётқизиб қўйиш, кийимини ечиш, ёқани бўшатиш, тоза ҳаво келишини таъминлаш, бегона одамни яқинига келтирмаслик, ҳар 1-2 дақиқа ичидан нашатир спиртини ҳидлатиш, сув сепиш, баданни ишқалаш, уқалаш, иситиш чораларини кўриш керак. Агар жабрланувчи қийин, оғир, кам нафас олаётган бўлса, сунъий нафас бериш керак;

жабрланувчи нафас олмаётган бўлса, юрак урмайтган бўлса, лекин тана қотиб қолмаган бўлса, у холда «Тез ёрдам» га хабар берган холда, биринчи ёрдам кўрсатиш керак. Сунъий нафас беришни жабрланувчи ўзи мустақил нафас олгунча ёки «Тез ёрдам» келгунча тўхтатмаслик керак;

сунъий нафас бериш билан бирга юқоридаги «б» пунктда ёзилган тадбирни қўллаш керак;

жабрланувчини ерга қўмиш қатъяян ман этилади. Чунки бунинг фойдаси йўқ, аксинча заарли ҳисобланади.

12. Босим деб нимага айтилади ва унинг бирлиги?

Жавоби: 1 м² юзага таъсир қиласидаган куч босим дейилади.

Бирлиги: паскаль (па), кило паскаль (к па), мега паскаль (м па), атмосфера (о мм)

13. Хавфли ишлаб чиқариш объектларининг саноат хавфсизлиги тўғрисидаги қонуннинг мақсадини айтиб беринг.

Жавоби: Ушбу қонуннинг мақсади хавфли ишлаб чиқариш объектларининг саноат хавфсизлиги соҳасидаги муносабатларни тартибга солищдан иборат.

14. Саноат хавфсизлиги тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик.

Жавоби: Саноат хавфсизлиги тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганликда айбдор шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

15. Хавфли ишлаб чиқариш объектида авария юз берган ҳолда зарар етказғанлик учун жавобгарликни мажбурий сұгурта қайси ҳужжат асосида расмийлаштирилишади?

Жавоби: “Хавфли ишлаб чиқариш объектларининг саноат хавфсизлиги түғрисида” ги 57-сонли қонуннинг 20-моддасига асосан, хавфли ишлаб чиқариш объектида авария юз берган ҳолда бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ва (ёки) мол-мулкига ҳамда атроф-мухитга зарар етказғанлик учун иш берувчининг жавобгарлиги мажбурий сұгурта қилинади.

16. Саноат хавфсизлиги декларацияси нима мақсадда ишлаб чиқилади?

Жавоби: Аҳолини ва худудларни хавфли ишлаб чиқариш объектларидаги авариялардан муҳофаза қилишни таъминлаш ҳамда давлат органларини, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларини ва аҳолини саноат хавфсизлигининг ҳолати түғрисида хабардор этиш мақсадида хавфли ишлаб чиқариш объектидан фойдаланувчи ташкилот саноат хавфсизлиги декларациясини ишлаб чиқади.

17. Саноат хавфсизлиги экспертизаси нима мақсадда қилинади?

Жавоби: Саноат хавфсизлиги экспертизаси объектнинг унга нисбатан күйиладиган саноат хавфсизлиги талабларига мувофиқлигини баҳолашдир.

18. Хавфли ишлаб чиқариш объектлари тоифаси нечта ва қандай объектлар хавфли ишлаб чиқариш объектлари тоифасига киради?

Жавоби: 5 та

19. Хавфли ишлаб чиқариш объектларидаги авария нима?

Иншоотлар ва (ёки) Хавфли ишлаб чиқариш объектларida қўлланиладиган техника қурилмаларининг бузилиши, назорат қилиб бўлмайдиган портлаш ва (ёки) хавфли моддалар ажралиб чиқиши.

20. Хавфли ишлаб чиқариш объектларидаги нохуш ҳодиса (инцидент) нима?

Жавоби: Иншоотлар ва (ёки) Хавфли ишлаб чиқариш объектларida қўлланиладиган техника қурилмаларининг бузилиши, назорат қилиб бўлмайдиган портлаш ва (ёки) хавфли моддалар ажралиб чиқиши.

20. Хавфли модда деб нимага айтилади?

Жавоби: Ўзининг физик, кимёвий, биологик ёки токсикологик хоссаларига кўра одамлар ҳаёти ва саломатлиги учун, шунингдек атроф табиий муҳит учун хавф туғдирадиган моддага айтилади.

21. Идентификациялашнинг асосий принциплар нималар?

Жавоби: Зоналаштириш принципи, хавфли ишлаб чиқариш обьектларини идентификациялаш тўлиқлиги ва ишончлилиги принципи, мустақиллик принципи, камроқ хавфли типнинг хавфлироқ тип билан ютилиши принципи.

22. Саноат хавфсизлиги бўйича ваколатни давлат органи ким?

Жавоби: Саноат Хавфсизлиги Давлат Кўмитаси;

23. Саноат хавфсизлиги декларациясини ким томонидан ишлаб чиқилади?

Жавоби: Хавфли ишлаб чиқариш обьектининг саноат хавфсизлиги декларацияси ушбу обьектдан фойдаланаётган ташкилот томонидан мустақил равишда ёки хавфли ишлаб чиқариш обьектларининг саноат хавфсизлигини экспертизадан ўтказиш юзасидан аккредитацияга эга бўлган ташкилот билан тузилган шартнома асосида ишлаб чиқилади.

24. Газ хавфли ишларига наряд ким томонидан берилади.

Жавоби: Газдан хавфли ишлар корхона бош муҳандиси ёки корхона раҳбари томонидан буйруқ асосида тайинланган мутахассис томонидан тасдиқланган рухсатнома (наряд) асосида бажарилади.

25. Газ хўжалигидан хавфсиз фойдаланиш қоидалари қандай талабларни белгилайди?

Жавоби: Қоида ёқилғи сифатида фойдаланилдиган босими 1,2 мегапаскалдан юқори бўлмаган табиий газ ва босими 1,6 мегапаскалдан юқори бўлмаган СУГ билан таъминлаш тизимларини лойиҳалаш, қуриш ва улардан фойдаланишда қўйиладиган талабларни белгилайди.

26. Н-1 форма нечта нусхада тўлдирилади ва кимларга берилади?

Жавоби: Н-1 шаклдаги далолатнома 3 нусхада тўлдирилади ва жабрланувчи ёки унинг тарафкашига, ташкилотнинг меҳнат муҳофазаси бўлими бошлиғига ва Давлат меҳнат техник инспекторига берилади, агар жабрланувчи бошқа ташкилотдан бўласа 4 нусхада тузилади ҳамда ўша ташкилотга ҳам юборилади.